

ЛОКАЛІЗМ ЯК СИНТЕЗ ПОЛІТИЧНИХ, ГЕОГРАФІЧНИХ ТА ЕКОЛОГІЧНИХ АСПЕКТІВ МІСЦЕВОГО РОЗВИТКУ

Розглянуто основні етапи формування концепції локалізму та визначено внесок у неї географії, екології та політології. Відзначено, що локалізм став можливим і завдяки формуванню багаторівневого управління, в рамках якого виділяють такі моделі вокалізму, як умовний, представницький та громадівський.

Ключові слова: локалізм, місцеве самоврядування, децентралізація, субсидіарність, багаторівневе управління, екологія, стійкий розвиток, урбанізація.

Nekriach Anastasiia. Localism as syntethis of political, geographical and ecological aspects of local development

The main stages in the formation of the concept of localism are considered, and the contributions of geography, ecology and political science to it are identified. It is noted that localism was also made possible by the formation of multi-level governance, within which such models of localism as conditional, representative and communal are distinguished.

Key words: localism, local government, decentralization, subsidiarity, multi-level government, ecology, sustainable development, urbanization.

Поняття «локалізм» поки що є новим для вітчизняної політології, хоча досить широко використовується «локальний» для позначення будь-якого просторового утворення чи процесів, що відбуваються на рівні нижче загальнонаціонального. У цьому контексті «локальний» рівень зазвичай включає просторовий та демографічний виміри, такі як «площа», «район», «містечко», «село» тощо. Тобто можна говорити про сильний зв'язок локалізму з ідеєю певної місцевості, але її масштаб може значно різнитися: від міського мікрорайону до регіону. Проте як ідея спільнота жодним чином є

неповним синонімом локального, оскільки вона може існувати на загальнонаціональному чи регіональному рівнях, розпорошена у фізичному просторі або ж мати віртуальний характер. Щоправда, є низка моментів, у яких локалізм та спільнота мають спільні точки дотику [1].

Локалізм часто проявляє себе як відповідь на політичну централізацію чи відображає зростання впливу місцевих громад на економічну та політичну глобалізацію. З огляду на це локалізм має чітку асоціацію з поняттям управління і влади способом їх здійснення. Низка дослідників вважають локалізм природним полігоном для здійснення пілотних проєктів перед їх запровадженням на загальнонаціональному рівні, що дає можливість виправляти недоліки майбутньої державної політики [2, р. 291]. Оскільки сьогодні багато держав намагаються підвищити результативність та ефективність державної політики як для громадян, так і для місцевих громад шляхом передачі повноважень органам регіональної та місцевої влади, то можна стверджувати, що локалізм має певний концептуальний зв'язок із поняттями «децентралізація» та «субсидіарність». Проте наскільки далеко заходить цей зв'язок, залежить від того, яким чином відбувається передача державних повноважень у кожному випадку. Але спільною рисою є домінування співробітництва та висхідних, а не низхідних моделей управління [3].

Локалізм досить швидко став популярним напрямом у наукових дослідженнях політики та соціуму з кінця ХХ ст. і досі зберігає свою актуальність як концепція, здатна дати відповіді на виклики, з якими нині стикається людство [4]. Аналіз опублікованої літератури з локалізму дає підстави виділити три дисципліни, що зробили найбільший внесок в його становлення: географію, екологію та політологію. Історично перша і друга почали цікавитися локалізмом раніше, ніж політологія. Проте географічна та екологічна література часто розглядали проблеми політичної організації та процесу прийняття колективних рішень, тобто цікавилися, по суті, політичними питаннями.

Внесок географів полягає в акцентуванні уваги на місцях, адже найперші спроби географічних досліджень були відображенням вчених вивчити та описати конкретні місця, населені пункти або регіони. Н. Кларк виділяє три підходи до локальних студій в географії [5]. Перший – природного місця, представлений дослідженнями у сфері

регіональної та соціальної географії та просторовою наукою. Такий підхід домінував протягом переважної більшості ХХ ст. і розглядав місцевості як «природний феномен», що має безліч варіацій. Однак протягом 1970-х років під сильним впливом марксизму на перший план вийшла політико-економічна географія, яка розглядала місцевості як результат нерівномірного економічного розвитку. Важливим внеском цього підходу стало розуміння місцевості як такої, що «робиться і не робиться з часом». Фактично саме тут географія та політологія вперше знайшли спільну мову, що особливо яскраво проявилось в урбаністичних студіях. Третій підхід – «постструктуралістська географія», що з'явилася у 1990-х роках й аналізувала місця (локалітети) як відкриті, проникні та динамічні території. Одним із відомих представників цього напрямку є Д. Массі [6], яка розглядала управління локалітетами як «вільний і узгоджений набір політичних домовленостей про центральні, регіональні та місцеві інститути, разом з приватними та громадськими організаціями», що має багато спільного з концепцією багаторівневого управління, реалізованою у рамках Євросоюзу.

На відміну від географії екологічний напрям досліджень завжди мав виражене політичне забарвлення. З моменту свого формування на початку ХХ ст. у США він постійно критикував такі явища розвитку як індустріалізація, урбанізація, зростання населення та нестійкий спосіб життя. Одна з найбільш помітних фігур цього напрямку – американський економіст Г. Делі, праці якого визначили чотири основних принципи стійкості [7] та ключові операційні принципи стійкого розвитку [8]. Праці таких екологів лягли в основу «зеленого» руху та заклали ідеологічні засади концепції переходу [9].

Що стосується політології, то її внесок у наукову літературу з локалізму пов'язується з поняттям «Новий локалізм», який спершу з'явився у США [10; 11], а згодом і у Великобританії [12; 13]. У США Новий локалізм розглядався як свого роду радикальне пробудження, коли місцеві громади закликали прокинутися та кинути виклик регуляторній державі. На думку його представників, Новий локалізм глибоко вкорінений в американське громадянське суспільство, виник із кризи в місцевих економіках і став відповіддю на вакуум влади, створений вищими рівнями управління. Тому слід вжити негайних заходів, щоб врятувати громади та

міста від занепаду шляхом виходу за рамки обмеженої спроможності місцевого публічного сектора та вузького бачення пересічних інвесторів з приватного сектора. Новий локалізм може допомогти пройти через цей кризовий етап та скористатися результатами глибоких економічних та демографічних змін останніх десятиліть, що сприяють відродженню міст у США. Ринки переоцінюють міста, і Новий локалізм є інструментом, за допомогою якого лідери можуть трансформувати ринкову владу в ресурси, що можуть фінансувати майбутнє. Саме такі громади виживуть і процвітатимуть у наші часи [14].

Після появи у Великобританії у 2000-х роках Новий локалізм майже одразу став офіційною програмою Лейбористської партії [15], а в 2011 році навіть був прийнятий Закон про локалізм [16], що мав за мету передачу урядових повноважень органам місцевої влади. Проте за Нових лейбористів локалізм швидко мутував у щось протилежне американському оригіналу, до такої міри, що Л. Пратчетт у 2004 році критикував лейбористський варіант як «досконалий інструмент» примусу органів місцевої влади ще ефективніше виконувати урядову програму дій [17, р. 371]. Така критика спонукає політологів аналізувати, наскільки послідовність держави у реалізації засад локалізму сприяє розвитку саме висхідної моделі чи співробітництву між різними рівнями управління. Це ставить більш фундаментальні питання – про суть автономності управлінських органів та кінцеві результати політики як такої, сприяє формулюванню більш послідовної теорії про локалізм у рамках дискусій про політичний суверенітет у XXI ст.

Поява та популярність концепції локалізму значною мірою зумовлена формуванням багаторівневої системи управління (БРУ, multi-level governance), насамперед в Євросоюзі, яке розглядає управління не лише як багаторівневе, але й поліцентричне з великою кількістю акторів. Як поліцентричний феномен БРУ відкриває можливості для глибшого аналізу того, як політична влада здійснюється на різних рівнях територіальної організації і які типи акторів залучені до цього процесу. У зв'язку з цим найбільш яскравою особливістю БРУ є припущення, що, з теоретичної точки зору, будь-яка організація на будь-якому рівні управління, незалежно від її компетенції, має рівний статус з іншими [18, р. 164]. Іншими словами, суверенітет порівну розподіляється між різними рівня-

ми управління, і такий «урівнювальний» підхід є визначальною характеристикою БРУ.

В рамках БРУ важливим для розуміння і аналізу локалізму є його розгляд з точки зору владних повноважень на різних просторових рівнях організації та управління. У цьому контексті можна виділити три моделі взаємодії: низхідна (зверху донизу); висхідна (знизу доверху) та співробітництво. Вони дістали своє відображення у відомій типології П. Хілдрета, який виділив три варіанти політичного локалізму: умовний локалізм, коли центральний уряд передає повноваження органам місцевої влади за умови, що вони погодяться підтримувати цілі загальнонаціональної політики чи впровадять певні стандарти діяльності; представницький локалізм – передача повноважень місцевим, демократично обраним органам відповідно до принципу самоврядування, зафіксованого у Європейській хартії місцевого самоврядування; громадівський локалізм, тобто передача низки повноважень громадянам та місцевим громадам з метою залучення їх до процесу прийняття рішень [19, р. 704]. Перший ідеальний тип представляє низхідний локалізм, другий – співробітництво, а третій – висхідний тип. Проте хоча усі ідеальні типи пропонують корисні інструменти для аналізу, для вивчення того, як уряд справляється з реалізацією передачі повноважень і/або локалізмом, часто виявляється, що два чи три варіанти представлені у різних комбінаціях одночасно, і саме врахування такого факту є важливим для аналізу локалізму [20, р. 614].

Кожен із трьох ідеальних типів має свої переваги і недоліки. Низхідний підхід до локалізму часто супроводжується таким поняттям як «стратегія», «цінність для грошей», «обслуговування клієнтів», «делегування» та «zasлужена автономія» [21]. Останнім часом деякі вчені виступили з різкою критикою низхідного локалізму та того, що вони вважають марним використанням таких термінів як «велике суспільство» чи «розширення прав і можливостей громади». За такого підходу локалізм зазвичай розглядається як інструмент «неоліберального управління» [22] чи «деполітизації» [23, р. 117-118].

Якщо йдеться про висхідну модель локалізму, то вона зазвичай пов'язана з проблематикою розширення прав і можливостей, або уповноваження громади чи міських районів [24, р. 64-65]. Проте висхідний підхід до локалізму схильний наголошувати на важли-

вості уповноваження як «відкритого процесу», що відбувається в «управлінському просторі», «проголошеному і створеному» самими громадами та міськими районами [25, р. 292]. Висхідний підхід до локалізму також пов'язаний з такими концепціями як власність громади [26] та стійкість [27]. У рамках одного з напрямів таких досліджень під впливом «зеленого» порядку денного (наприклад, Транзитного руху [28]) вважається, що громади повертають собі не так політичний, як економічний контроль над основними видами діяльності, що підтримують їх щоденне життя, таке як виробництво харчових продуктів та енергії. Ще однією характерною особливістю цього типу є те, що місця розглядаються як самостійні політичні, економічні чи культурні «гравці» [29; 30]. Такий підхід здатний радикально змінити уявлення про устрій політичних інститутів та систем.

Модель співробітництва у локалізмі зазвичай зустрічається у літературі з федералізмом [31], де «взаємність» розглядається як ключовий принцип у розробці політичних систем. Значна роль міжурядової взаємності відводиться у програмних документах ЄС з політики згуртованості.

Отже, локалізм сформувався на стику трьох дисциплін: географії, екології та політології та почав набувати популярність з початку XXI ст. До переваг цього підходу слід віднести те, що він пропонує комплексне бачення проблем, з яким стикається сучасне суспільство, яке стає дедалі більш фрагментованим зі зростанням ролі місцевих спільнот. Останні завдяки розвитку інформаційно-комунікаційних технологій, процесам глобалізації та технологічному прогресу дедалі більш спроможні до самостійного забезпечення своїх потреб. У контексті отримання Україною статусу кандидата на членство в Євросоюзі локалізм через тісний зв'язок з багаторівневим управлінням сприятиме адаптації органів місцевого і регіонального управління до функціонування в умовах наднаціонального утворення.

1. Delanty G. Community. London: Routledge, 2018. 262 p. 2. Bailey N., Pill M. Can the State Empower Communities through Localism? An Evaluation of Recent Approaches to Neighbourhood Governance in England. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 2015. Vol. 33. № 2. P. 289-304. 3. Pratchett L. Local Autonomy, Local Democracy and the «New Localism». *Political Studies*. 2004. Vol. 52. № 2. P. 358-375. 4. Stables A. New Localism:

Living in the Here and Now. Springer International Publishing, 2019. 118 p.

5. Clarke N. Locality and Localism: A View from British Human Geography. *Policy Studies*. 2013. Vol. 34. № 5–6. P. 492-507. **6.** Massey D. For Space. London: Sage, 2005. 232 p. **7.** Daly H. Steady-State Economics. Washington, DC: Island Press, 1991. 318 p. **8.** Daly H. Beyond Growth: The Economics of Sustainable Development. Boston, MA: Beacon Press, 1996. 264 p. **9.** Hopkins R. The Transition Companion: Making Your Community More Resilient in Uncertain Times. Cambridge: Transition Books, 2011. 658 p. **10.** Morris D., Hess K. Neighbourhood Power: The New Localism. Boston, MA: Beacon Press, 1975. 180 p. **11.** Goetz E., Clarke S. The New Localism: Comparative Politics in a Global Era. Newbury Park, CA: Sage, 1993. 240 p. **12.** Filkin G., Stoker G. Towards a New Localism: A Discussion Paper. London: NLGN, 2000. 68 p. **13.** Corry D., Stoker G. New Localism: Refashioning the Centre – Local Relationship. London: NLGN, 2002. **14.** Katz B., Nowak J. The New Localism: How Cities Can Thrive in the Age of Populism. Washington, DC: Brookings Institution Press, 2018. 304 p. **15.** Strong Local Leadership: Quality Public Services. Cmnd 4014. London: Stationery Office, 2001. **16.** Localism Act. URL: <https://www.legislation.gov.uk/ukpga/2011/20/contents/enacted> **17.** Pratchett L. Local Autonomy, Local Democracy and the “New Localism”. *Political Studies*. 2004. Vol. 52. № 2. P. 358-375. **18.** Piattoni S. Multi-level Governance: A Historical and Conceptual Analysis. *European Integration*. 2009. Vol. 31. № 2. P. 163-180. **19.** Hildreth P. What Is Localism, and What Implications Do Different Models Have for Managing the Economy? *Local Economy*. 2011. Vol. 26. № 8. P. 702-714. **20.** Evans M., Stoker G., Marsh D. In Conclusion: Localism in the Present and the Future. *Policy Studies*. 2013. Vol. 34. № 5-6. P. 612-617. **21.** Stoker G. Transforming Local Governance: From Thatcherism to New Labour. Basingstoke: Palgrave Macmillan, 2004. **22.** Davoudi S., Madanipour A. Localism and Neoliberal Governmentality. *Town Planning Review*. 2013. Vol. 84. № 5. P. 551-561. **23.** Newman I. Reclaiming Local Democracy: A Progressive Future for Local Government. Bristol: Policy Press, 2014. 117–118. **24.** Lowndes V., Sullivan H. How Low Can You Go? Rationales and Challenges for Neighbourhood Governance. *Public Administration*. 2008. Vol. 86. № 1. P. 53-74. **25.** Bailey N., Pill M. Can the State Empower Communities through Localism? An Evaluation of Recent Approaches to Neighbourhood Governance in England. *Environment and Planning C: Government and Policy*. 2015. Vol. 33. № 2. P. 289-304. **26.** Bunt L. Mass Localism: A Way to Help Small Communities and Solve Big Social Challenges. London: Nesta, 2010. 112 p. **27.** Shaw K. The Rise of the Resilient Local Authority? *Local Government Studies*. 2012. Vol. 38. № 3. P. 281-300. **28.** Transition Movement. URL: <https://transitionnetwork.org/> **29.** Cox K., Mair A. From Localized Social Structures to Localities as Agents. *Environment and Planning A*. 1991. Vol. 23. № 2. P. 197-213. **30.** Barber B. If Mayors Ruled the World: Dysfunctional Nations, Rising Cities. London: Yale University Press, 2013. **31.** Landy M., Teles S. Beyond Devolution: From Subsidiarity to

Mutuality. In Nicolaidis K., Howse R. *The Federal Vision: Legitimacy and Levels of Governance in the United States and the European Union*. Oxford: Oxford University Press, 2001. P. 413-426.

Nekriach Anastasiia. Localism as syntethis of political, geographical and ecological aspects of local development

Localism soon enough became a popular trend in scientific research on politics and society from the late twentieth century until today as a concept that can provide answers to the challenges facing humanity. An analysis of the published literature on localism suggests three disciplines that have contributed most to its formation: geography, ecology and political science.

As for political science, its contribution to the scientific literature on localism is associated with the concept of New localism, which first appeared in the USA and later in the UK. In the USA, the New localism was seen as a kind of radical awakening in which local communities were called upon to wake up and challenge the regulatory state. According to its representatives, being deeply rooted in American civil society, the New localism emerged out of a crisis in local economies and was a response to the power vacuum created by higher levels of government. Immediate action should therefore be taken to save communities and cities from decline by transcending the limited capacity of the local public sector and the narrow vision of ordinary private sector investors.

The emergence and popularity of the concept of localism is largely due to the emergence of a multi-level governance (MLG) system that sees governance not only as multi-level, but also as polycentric with many actors. Within the framework of MLG, what is important for understanding localism is to consider it in terms of power at different spatial levels of organisation and governance. In this context, three models of interaction can be distinguished: top-down; bottom-up and collaborative. They are reflected in P. Hildreth's famous typology, which identifies three variants of political localism: conditional localism, where central government devolves power to local authorities on condition that they agree to support national policy goals or implement certain performance standards; representative localism – devolution of powers to democratically elected local authorities in accordance with the principle of self-government enshrined in the European Charter of Local Self-Government; communal localism – localism in the form of the local government. The first ideal type represents top-down localism, the second represents cooperation and the third represents bottom-up localism.

Key words: localism, local government, decentralization, subsidiarity, multi-level government, ecology, sustainable development, urbanization.